

С Т А Н О В И Щ Е

от Велислав Заимов,

професор доктор по композиция и четене на партитури в катедра „Дирижиране и композиция“ при Теоретико-композиторския и диригентски факултет на Националната музикална академия „Професор Панчо Владигеров“ за дисертационния труд на Таня Георгиева Радева - Лазарова на тема „*Детското певческо изпълнителско изкуство в оперния репертоар*“ за присъждане на образователна и научна степен „Доктор“ по професионално направление 8.3 – музикално и танцово изкуство в катедра „Музика“ при Факултета по изкуствата на Югозападния университет „Неофит Рилски“

Таня Лазарова е родена през 1982 година. Завършила е Националната музикална академия „Проф. Панчо Владигеров“ с три магистърски специалности: по оперно пеене, по педагогика на обучението по музика и по хорово дирижиране. Специализирала е в различни майсторски класове по оперно пеене и по хорово дирижиране. От 2019 година е докторант в Катедра „Музика“ при Факултета по изкуства на Югозападния университет „Неофит Рилски“.

Творческата дейност на Таня Лазарова е твърде разнообразна: хоров диригент в Детския хор на БНР от 2012 до 2016 г., където разучава отделни партии и подготвя солисти; през 2010 г. организира и ръководи детски хор в Софийската опера. Участва и като солистка в мюзикъли и опери, изпява се като ораториална и камерна певица.

Представеният дисертационен труд се състои от три глави, предшествани увод и последвани от заключение, опис на приносите и публикациите, свързани с труда, опис на ползваната литература на български, руски, английски, немски и италиански език, както и интервюта са изтъкнатите наши оперни певци Владимир Стоянов – баритон, Камен Чанев – тенор,

Кирил Манолов – баритон и Мария Радоева – сопран, Петя Петрова – медзосопран и Светлина Стоянова – медзосопран.

В увода са посочени целите и задачите на труда. Отделено е внимание на разликата между концертното хорово пеене и хоровото пеене на оперна сцена, което е специфично е и обект на специално внимание в дисертацията.

В Първа глава „Гласът и неговата постановка като основа на интерпретационното майсторство“ авторката излага разбирането си за обучението по пеене за деца, свързано с участието им в хоров състав. Тук тя посочва четири основни направления, на които следва да се обръща внимание при класическото пеене: ролята на дишането; физиологията на гласа и самоконтрол; музикалният слух, памет и метроритмично чувство; фонетика – дикция – артикулация при произнасяне на словесния текст. Приложените нотните примери онагледяват поставените проблеми.

В тази глава особено ценни са разсъжденията относно музикалния слух, тъй като пеенето в хор в детската възраст не винаги е свързано с последваща певческа кариера, но развитието на слуха дава възможност за всякакъв вид бъдеща музикална дейност. По отношение на пеенето авторката различава три вида слух: мелодичен, динамичен и тембров и дава някои методически указания за постигане посочените характеристики.

Втора глава „Характерни особености при работа с детски хор в оперни спектакли“ вече навлиза в конкретната проблематика на дисертационния труд. Тук проличава личния професионален опит на Таня Лазарова – и като певица, и като хоров диригент, работил с детски хор в оперни спектакли.

Основните проблеми при работа с деца на оперната сцена идват от психологическата нагласа на невръстните изпълнители и поставянето им в необичайна за тях самите среда: запознаване с диригента на спектакъла, запознаване с режисьора на спектакъла, запознаване с възрастните артисти

участващи в спектакъла, както и свикване с размерите на сцената, с декорите и костюмите, с осветлението на сцената. При всички тези обстоятелства авторката е убедена, че децата трябва да чувстват непрекъснато присъствието на своя ръководител. Тя е убедена, че от ръководителя на детския състав се изискват умения и подходи и при подготовката на спектаклите по време на репетиционния процес, и при провеждането на самия спектакъл. Той трябва да умее да подготви възпитаниците си за всякакви неочаквани обстоятелства, които понякога са неизбежни на оперната сцена.

В тази глава е засегнат и сложния въпрос за мутацията на детските гласове, с етапите, през които преминава този процес и подхода, който ръководителят на детския състав трябва да съблюдава индивидуално към гласа и душевната нагласа на всяко дете.

В Трета глава „Вокални, драматургични и сценични аспекти в оперното творчество на Пучини, свързани с интерпретацията на оперни фрагменти за детски хор в оперите: „Бохеми”, „Тоска”, „Турандот” са изредени всички проблеми, свързани с участието на детските хорове в трите посочени опери на Пучини. Всички указания са дадени за конкретните места на встъпленията на детския хор, както и ролята им в драматургичното развитие на творбата. Основните трудности, които авторката показва са:

- ориентиране в тоналността и вземане на тон – указано е от коя хорова или солова партия да стане това на определеното място
- ориентиране във фактурата на детския хор – от едногласна до тригласна и четиригласна; преминаване от една фактура към друга; самостоятелно използване на детския хор или като удвояване на партиите на смесения хор
- подход и намиране на решение при използването на крайни регистри в детските партии

- намиране на опорни моменти в партитурата при многократни излизания на сцената и встъпления на детския хор на различни места в оперното действие
- изисквания за отделна работа на детския хор с диригента и режисьора, предвид особеностите на детския хор и мястото му в оперното действие

Тези проблеми са изведени поотделно за трите опери, за всяка една от тях с нейните особености. В целия текст се усеща практическия подход на Таня Лазарова. Изводите са направени след немалък опит при подготовката на детски хорове в оперни спектакли. Това придава значимост на труда, особено като се има предвид материята, която е разработена и за която у нас не се намира съответната литература.

Общото впечатление от дисертационния труд е, че той е написан с лекота, на ясен език и е напълно приложим в бъдеща работа с детски хорове на оперната сцена. Това е и най-ценното му качество.

Оценката за труда ми е безусловно положителна и предлагам на почитаемото научно жури ба бъде присъдена образователната и научна степен „Доктор“ на Таня Лазарова.

София, 19 март 2023 г.

проф. д-р Велислав Заимов

STATEMENT

by Velislav Zaimov,

Professor PhD in Composition and Reading of Scores at the Department of Conducting and Composition at the Theoretical, Composer and Conducting Faculty of the National Academy of Music "Professor Pancho Vladigerov" for the dissertation of Tanya Georgieva Radeva - Lazarova on the topic "*Children's Singing Performing Art in the Opera Repertoire*" for awarding educational and scientific degree "Doctor" in professional field 8.3 – music and dance art at the Department of Music at the Faculty of Arts of the Southeastern University "Neofit Rilski"

Tanya Lazarova was born in 1982. She graduated from the National Academy of Music "Prof. Pancho Vladigerov" with three master's degree programmes: opera singing, pedagogy of music education and choral conducting. She has specialized in various master classes in opera singing and choral conducting. Since 2019 she is a PhD student at the Department of Music at the Faculty of Arts at the South-West University "Neofit Rilski".

The creative activity of Tanya Lazarova is quite diverse: choral conductor in the Children's Choir of the Bulgarian National Radio from 2012 to 2016, where she studied individual parties and trained soloists; in 2010 she organized and managed a children's choir at the Sofia Opera. She also participates as a soloist in musicals and operas, performs as a rhetorical and chamber singer.

The presented dissertation consists of three chapters, preceded by an introduction and followed by a conclusion, an inventory of contributions and publications related to the work, an inventory of the used literature in Bulgarian, Russian, English, German and Italian, as well as interviews are our prominent opera singers Vladimir Stoyanov – baritone, Kamen Chaneyev – tenor, Kiril

Manolov – baritone and Maria Radoeva – soprano, Petya Petrova – mezzosoprano and Svetlina Stoyanova – mezzosoprano.

The introduction sets out the objectives and objectives of the work. Attention is paid to the difference between concert choral singing and choral singing on the opera stage, which is a specific subject of special attention in the dissertation.

Chapter 1 "*The Voice and Its Staging as the Basis of Interpretative Mastery*"

the author exposes her understanding of the singing training for children related to their participation in the choir. Here she points out four main directions that should be paid attention to in classical singing: the role of breathing; voice physiology and self-control; musical hearing, memory and metrorhythmic feeling; phonetics – diction – articulation when pronouncing the verbal text. The attached notes illustrate the problems raised.

In this chapter, particularly valuable are the reflections on musical hearing, since chorus singing in childhood is not always associated with a subsequent singing career, but the development of hearing allows for any kind of future musical activity. In terms of singing, the author distinguishes three types of hearing: melodic, dynamic and timbrev and gives some methodological instructions for achieving the specified characteristics.

The second chapter "*Characteristics of working with a children's choir in opera performances*" already enters the specific problems of the dissertation. Here you can see the personal professional experience of Tanya Lazarova – both as a singer and as a choral conductor who worked with a children's choir in opera performances.

The main problems when working with children on the opera stage come from the psychological attitude of the young performers and their placement in an unusual environment for themselves: getting acquainted with the conductor of the performance, getting acquainted with the director of the performance, getting

acquainted with the elderly artists involved in the performance, as well as getting used to the dimensions of the stage, the scenery and costumes, the lighting of the stage. Under all these circumstances, the author is convinced that children should constantly feel the presence of their supervisor. She is convinced that the head of the children's ensemble requires skills and approaches both in the preparation of the performances during the rehearsal process and in the conduct of the performance itself. He must be able to prepare his graduates for all sorts of unexpected circumstances that are sometimes inevitable on the opera stage.

This chapter also addresses the complex issue of the mutation of children's voices, with the stages through which this process goes and the approach that the head of the children's staff must observe individually to the voice and mental attitude of each child.

In Chapter Three "*Vocal, dramaturgical and stage aspects in Puccini's opera work, related to the interpretation of opera fragments for children's choir in the operas: "La Bohème", "Tosca", "Turandot"*" are listed all the problems related to the participation of children's choirs in Puccini's three operas. All instructions are given for the specific places of the introductions of the children's choir, as well as their role in the dramaturgical development of the work. The main difficulties that the author shows are:

- orientation in tonality and making a tone – it is indicated by which choral or solo party to do this at the designated place
- orientation in the invoice of the children's choir - from monophonic to three-voiced and four-voiced; switching from one invoice to another; self-use of the children's choir or as doubling the parties of the mixed choir
- approach and finding a solution in the use of end registers in children's parties

- Finding supporting moments in the score in multiple outings on stage and introductions of the children's choir in different places in the opera action
- requirements for separate work of the children's choir with the conductor and the director, given the peculiarities of the children's choir and its place in the opera action

These problems are derived separately for the three operas, for each of them with its peculiarities. Throughout the text you can feel the practical approach of Tanya Lazarova. The conclusions were made after a lot of experience in the preparation of children's choirs in opera performances. This gives importance to work, especially given the matter that has been developed and for which the relevant literature is not found in our country.

The general impression of the dissertation is that it is written with ease, in clear language and is fully applicable in future work with children's choirs on the opera stage. This is also its most valuable quality.

The assessment of my work is unconditionally positive and I propose to the honorable scientific jury that the educational and scientific degree "Doctor" of Tanya Lazarova be awarded.

Sofia, March 19, 2023

Prof. Dr. Velislav Zaimov